

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 24. října 2023 ve věci č. 23048/19 – *A. M. A. proti Nizozemsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 3 Úmluvy v důsledku nesplnění procesní povinnosti státu řádně posoudit riziko mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení před vyhoštěním stěžovatele do země původu (Bahrajnu) v rámci azylového řízení.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, státní příslušník Bahrajnu, šíitský muslim, v srpnu 2017 legálně vycestoval do Íránu a následně do Amsterdamu, kde požádal o mezinárodní ochranu. Tuto žádost stěžovatel odůvodnil obavou z pronásledování v Bahrajnu kvůli své politické činnosti, náboženské příslušnosti a skutečnosti, že jeho bratr byl taktéž politicky aktivní. Ten následně uprchl do Německa, kde mu byla udělena mezinárodní ochrana. Další osoby, které byly společně se stěžovatelem v Bahrajnu politicky aktivní, měly být mučeny a pod nátlakem vyrazit stěžovatelovo jméno bahrajnským orgánům.

Náměstek ministra bezpečnosti a spravedlnosti žádost zamítl s odůvodněním, že stěžovatelova tvrzení byla nekonsistentní, nedůvěryhodná a nebyla podložena žádnými důkazy. Následné odvolání stěžovatele soud prohlásil za nepřijatelné pro pozdní podání.

Těsně před vyhoštěním podal stěžovatel v „řízení na poslední chvíli“ následnou žádost o mezinárodní ochranu. Předložil kopie dokumentů v arabštině s hlavičkou bahrajnského státního zastupitelství, které měl obdržet od svého bratra. Uvedl, že je v nich zmíněno jeho jméno, že byl obviněn z účasti v teroristické organizaci a že se jedná o záznam výsledku osoby, která opakovaně identifikovala stěžovatele jakožto zapojeného do ukrývání osob hledaných policií. Náměstek ministra odmítl i tuto žádost s odůvodněním, že nevyšly najevo žádné nové okolnosti. Náměstek neuvěřil, že byl stěžovatel politicky aktivní, neboť stěžovatel nebyl schopen vysvětlit, jakým způsobem jeho bratr dokumenty získal. Nepovažoval tak dokumenty za autentické. Mimo to stěžovatel údajně nepředložil žádné nové relevantní důkazy, které by odůvodňovaly jeho obavu ze špatného zacházení v Bahrajnu. Náměstek zhodnotil, že stěžovatel podáním žádosti pouze usiloval o oddálení či zabránění svého vyhoštění a rozhodl o povinnosti stěžovatele Nizozemsko neprodleně opustit.

Ihned po příletu do Bahrajnu v říjnu 2018 byl stěžovatel zatčen. V únoru 2019 byl odsouzen za držení zbraní a střeliva a účast na teroristických aktivitách k trestu odnětí svobody na doživotí a peněžitému trestu. Stěžovatel uvedl, že byl bahrajnskými orgány mučen, aby se doznal k výše uvedeným činům.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že nizozemské vnitrostátní orgány dostatečně neposoudily riziko špatného zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, které se po jeho vyhoštění do Bahrajnu skutečně naplnilo, a že neměl k dispozici žádné účinné opravné prostředky, jimiž by bylo možné rozhodnutí o vyhoštění napadnout.

Soud úvodem připomněl, že smluvní státy mají dle ustálených zásad mezinárodního práva a v rámci svých smluvních závazků (včetně těch vyplývajících z Úmluvy) právo kontrolovat vstup a pobyt cizinců, jakož i rozhodnout o jejich vyhoštění a deportaci. Vyhoštění či deportace však nesmí proběhnout v případech, kdy existuje skutečné riziko, že by osoba byla v předmětné zemi vystavena jednání v rozporu s článkem 3 Úmluvy (*F. G. proti Švédsku*, č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 111). Vzhledem k tomu, že článek 3 zakotvuje jednu z nejzákladnějších hodnot demokratické společnosti a

absolutně zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení nebo trest, je proto nezbytné, aby vnitrostátní orgány řádně posuzovaly existenci tohoto skutečného rizika (tamtéž, § 113; *Khasanov a Rakhmanov proti Rusku*, č. 28492/15 a 49975/15, rozsudek ze dne 29. dubna 2022, § 109). Vnitrostátní orgány jsou povinny vzít v úvahu nejen důkazy předložené žadatelem, ale také všechny ostatní relevantní skutečnosti, neboť se jedná o sdílenou povinnost žadatele a imigračních orgánů (*Khasanov a Rakhmanov proti Rusku*, cit. výše, § 113; *J. K. a ostatní proti Švédsku*, č. 59166/12, rozsudek ze dne 10 září 2015, § 91–98). Pokud v rámci následné žádosti o mezinárodní ochranu nebyly předloženy žádné relevantní nové skutečnosti, nemusí vnitrostátní orgány posuzovat žádost se stejnou úrovní důkladnosti; zkoumání této otázky by však nemělo být prováděno příliš restriktivním způsobem (*M. D. a M. A. proti Belgii*, č. 58689/12, rozsudek ze dne 19. ledna 2016, § 65).

V projednávaném případě Soud shledal, že pro stěžovatele nebylo snadné nové dokumenty získat, neboť se nejspíše nejednalo o veřejně dostupné záznamy. K důkazní hodnotě a relevanci stěžovatelem předložených důkazů Soud uvedl, že s ohledem na datum, kdy žadatel dokumenty obdržel, a vzhledem k jeho zájmu doložit svou následnou žádost o azyl podle svých nejlepších schopností, neshledal v tomto bodě důvod pochybovat o dobré víře stěžovatele (srov. tamtéž, § 65). Soud proto nemohl souhlasit se závěrem náměstka ministra, že stěžovatel podal žádost pouze s cílem zdržet či zmařit vyhoštění. Pakliže vnitrostátní orgány stroze uzavřely, že předložené dokumenty nelze považovat za důkazy, aniž by náležitě posoudily jejich případnou relevanci ve světle všech ostatních informací týkajících se individuální situace stěžovatele a obecné situace v Bahrajnu, jedná se o příliš úzký přístup, který neodpovídá pečlivému a důkladnému přezkumu, jaký je od těchto orgánů očekáván.

Na základě výše uvedeného soud uzavřel, že žalovaný stát nesplnil svou procesní povinnost podle článku 3 Úmluvy v rámci řízení „na poslední chvíli“ řádně posoudit riziko špatného zacházení před vyhoštěním stěžovatele do Bahrajnu. Rozhodl proto o porušení článku 3 Úmluvy. S ohledem na tento závěr nepovažoval Soud za nezbytné samostatně posuzovat stejné skutečnosti z hlediska článku 13 Úmluvy (srov. *Amerkhanov proti Turecku*, č. 16026/12, rozsudek ze dne 5. června 2018, § 59).

III. Oddělené stanovisko

Soudce Serghides ve svém částečně souhlasném a částečně nesouhlasném stanovisku poukázal na to, že stížnost namítala porušení článku 3 Úmluvy ne pouze v procesním, ale také v hmotněprávním aspektu. Dle jeho názoru měl Soud konstatovat i hmotněprávní porušení, které spočívalo v tom, že Nizozemsko vyhostilo stěžovatele do země původu v rozporu se zásadou *non-refoulement* a vystavilo jej riziku špatného zacházení, což se nakonec naplnilo. Dotčená zásada je zásadou mezinárodního obyčejového práva a je závazná pro všechny státy, i pro ty, které nejsou stranami Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků nebo jiné smlouvy na ochranu uprchlíků. Soud na ni proto měl poukázat dokonce i bez zkoumání, zda došlo k hmotněprávnímu porušení článku 3. Soudce dále nesouhlasil s tím, že není třeba zkoumat namítané porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 3.